

Bárdos Judit

Egy élet a vágóasztal mellett

Kármentő Éva: *Muszter. Kis magyar család- és filmtörténet a vágóasztal mellől. Múlt és Jövő Kiadó, Budapest, 2017, 316 oldal, 3900 Ft.*

Singer Éva, a filmszakmában később Kármentő Évaként tisztelt és szeretett vágó a Filmművészeti Főiskola Máriaassy-osztályába járt. Leendő filmrendezőkkel, Szabó Istvánnal, Gábor Pállal, Kézdi-Kovács Zsolttal, Elek Judittal, Gyöngyössy Imrével, Kardos Ferencsel, Rózsa Jánossal együtt készült a filmes pályára, akkor még nem tudva, kiből lesz rendező, kiből vágó. A látásmód, a vizuális tehetség adva volt a családban, édesapja fővilágosító volt a filmgyárban, anyja egyik testvére pedig Illés György, a mindenki által nagyra becsült operatőr volt.

Könyvében a szerző lenyűgözően érdekesen számol be főiskolás éveiről és pályakezdéséről, vágóként végzett munkájáról a filmgyárban. Ez a megjelenítő képesség a fő erénye: az olvasó szinte szeretne ott lenni Szöllősy Éva művészettörténet-óráján, Nemeskürty tanár úr filmtörténet-óráján, Hegedüs Géza poétikaóráján, Herskó János *Párbeszédének* minden konvenciót felrúgó forgatásán, vagy egy olyan pillanatban, amikor a jelenet sehogyan sem akar összeállni egy forgatáson, és Makk Károly csak annyit mond: „halkabban, Icuka!”- és egy pillanat alatt minden a helyére kerül. Az ember sajnálja, hogy nem lehetett részese egy-egy ilyen pillanatnak, az alkotó folyamat kristályosodási pontjainak. De mindezt átélheti az érzékletesen leírt emlékeket olvasva. A filmszakmai érdekességeken, a gyártás, az utómunka és a filmelfogadás bonyodalmain túl egy nemzedék élményei is felidéződnek: az 1956 őszen a főiskolára járnival kezdő nemzedéké, az 1956-ban az utcán tüntető egyetemistáké. Milyen könyveket olvastak, milyen előadásokat láttak a színházban, milyen zenét és milyen filmeket szerettek? A könyv nagyon szuggesztíven eleveníti fel a mindennapokat, a mikrotörténelmet. Milyenek voltak a szilveszteri bulik, az utazások, sőt, a leghétköznapibb dolgokat: hogyan takarítottak, mostak, milyen körülmények között laktak az emberek az ötvenes években. Milyen volt egy balatoni nyaralás a Nemzeti Színház üdülőjében, kamaszként Ruttkai Éva, Gábor Miklós és Kálmán György társaságában napozni és milyen egy balatoni vihar? Nemzedéktársai hogyan hittek a szocializmusban és hogyan ábrándultak ki belőle? Milyen volt később polgári származásúként szembesülni a férje (Kármentő András festőművész) által képviselt világgal,

az első generációs értelmiségiek, a „demokratikus népiesek”, a népi kollégisták világával, Huszárik Zoltán barátságával?

Az író máig beszéli el életét, részletesen ír munkájáról, magánéletéről, kulturális élményeiről. Könyvének legkiemelkedőbb fejezetei az ötvenes évekről és az 1956-ról szólnak, de korábbi élményei is megelevenednek: családtagjainak történetén keresztül, fényképek és levelek, dokumentumok segítségével a gyerekként átélt holokauszt. Milyen volt csillagos házban élni, milyen volt munkaszolgálatosként hazavágni (mint az édesapja), vagy partizánként zsidókat menteni (Illés Sanyi története).

A szerző legrokonszenvesebb vonása az, hogy nem akar semmit hozzátenni az átéltek elmeséléséhez a mából, a mai emlékezések és feldolgozások adalékaiból – már amennyire ez egyáltalán lehetséges. Erre törekszik, és ez több, mint „őszinteség”, vagy „hitelesség”. „Én úgy mesélem el, ahogyan én hétéves gyerekként megtapasztaltam.” Úgy gondolom, hogy ma, amikor rengeteg memoár, napló, önéletrajz jelenik meg, ez a legkényesebb kérdés. Kármentő Éva pontosan azt írja le, amit átélt, és amire ma is jól emlékszik. Azzal győzött meg erről, hogy azt is bevallja, amikor úgy érzi, emlékei immár szétbogozhatatlanul összevegyülnek mások emlékeivel. „Arról a napról” és „arról a tíz napról” írva, miután maga is válogatott és vágott anyagot egy 1956-ról szóló filmhez, megjegyzi: „amikor egyre több archív filmet láttam, és egyre többet olvastam a forradalomról, egyre jobban elbizonytalanodtam, hogy mik is a saját emlékeim, és mi az, ami később épült be az emlékezetembe.”